

BOSHLANG'ICH SINFLARDA ONA TILINI O'QITISHDA INTERFAOL METODLARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI

Andijon davlat pedagogika instituti

Pedagogika fakulteti

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 1-kurs talabalari

Zaylobiddinova Gulsanam Nizomiddin qizi

Ubaydullayeva Orzugul Ulug'bek qizi

Umarova O'g'iloy Normamat qizi

Anatatsiya: Mazkur maqolada boshlang'ich sinflarda ona tili darslarini samarali tashkil etishda interfaol o'qitish metodlarining ahamiyati va natijadorligi yoritilgan. Unda interfaol metodlar orqali o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshirish, ularning mantiqiy fikrlash, nutqiy faoliyatini rivojlantirish hamda mustaqil fikr yuritish ko'nikmalarini shakllantirishdagi o'rni tahlil qilingan. Tadqiqot jarayonida "Aqliy hujum", "Blits-so'rov", "Klaster", "Sinkveyn" kabi interfaol usullarning dars jarayonidagi qo'llanilishi va ularning o'quvchilar bilimiga ijobiy ta'siri amaliy misollar asosida ko'rsatib berilgan. Maqola natijalarida interfaol metodlardan foydalanish boshlang'ich sinf o'quvchilarining ona tili faniga bo'lgan qiziqishini oshirish va ta'lim sifatini yaxshilashga xizmat qilishi asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: ona tili, boshlang'ich sinf, interfaol metodlar, ta'lim samaradorligi, o'qitish usullari, dars jarayoni, o'quvchilarning faolligi, nutqiy rivojlanish, mantiqiy fikrlash, ta'lim sifati.

Ona tilini o'rganish jarayonida interfaol metodlardan foydalanish, o'rganuvchilarga tilni amalda osonlashtirish, tarjima qilish, grammatikani tekshirish, tarkibni tahlil qilish va semantik analiz qilish kabi ko'plab muhim vazifalarda yordam beradi. Bu metodlar dasturlashda ishlab chiqilgan va o'rganish platformalarida ham keng qo'llaniladi. Interfaol metodlar, o'quvchilarning bilimini amalda osonlashtirish, ko'nikmalarni rivojlantirish, fikr almashish va hamkorlikni

rivojlantirishga yordam beradi. Bu usullar, o'quvchilarni o'z o'rganish jarayonlariga aktiv tarzda qatnashishga intilishadi va o'quvchilarning o'zlarining bilimni oshirishga imkon beradi.

Interfaol metodlar, bir necha yutuqlarga ega bo'lgan o'qitish usullaridir:

1. O'quvchilar o'z o'rganish jarayonlariga aktiv tarzda qatnashishadi: Interfaol metodlar o'quvchilarni o'z fikrlarini ifoda qilish, muammolarga javob topish va o'quvchilar orasida muzokaralar yaratishga intilishadi. Bu o'quvchilarning o'zlarini qanday o'rganishni o'zlashtirishga imkon beradi va ularga o'z bilimlarini rivojlantirishga yordam beradi.

2. O'quvchilarning kritik tasavvurlarini va tahlil qilishlarini rivojlantirishadi: Interfaol metodlar o'quvchilarga muammolarni tahlil qilish, savollar berish va yangi yechimlar izlash imkonini beradi. Bu o'quvchilarning tahliliy va kreativ tasavvurlarini rivojlantirishga yordam beradi va ularga o'z fikrlarini ifoda qilish va jamiyatdagi muammolarga yechim topishda yordam beradi.

3. O'quvchilarning guruh ishlari orqali hamkorlik qilishadi: Interfaol metodlar o'quvchilarning ishbilar yaratish, guruh ishlari va jamiyatdagi muammolarga yechim topish orqali hamkorlik qilishini rivojlantirishga intilishadi. Bu, o'quvchilarning jamiyatda ishonch va hamkorlik bilan o'zaro aloqalarini rivojlantirishga imkon beradi.

4. O'quvchilarning o'ziga yo'l qo'ymasini rag'batlantiradi: Interfaol metodlar o'quvchilarni o'z o'rganish jarayonlariga yo'l qo'yishga rag'batlantiradi. Bu metodlar o'quvchilarning o'zlarining qiziqtiradigan mavzularini tanlash, o'z fikrlarini ifoda qilish va muammolarga javob topishga imkon beradi.

5. O'quv jarayonida maslahatlashish va bahslashga imkon beradi: Interfaol metodlar o'quvchilar orasida maslahatlashish, fikr almashish va muzokaralar orqali fikr almashtirishga intilishadi. Bu o'quvchilarning o'z fikrlarini o'zgartirish, fikrlarini tartibga solish va o'z bilimlarini yanada oshirishga yordam beradi.

Interfaol metodlar o'quvchilarning aktiv qatnashishini rag'batlantiradi, ularning tahlil qilish va kreativ tasavvurlarini rivojlantiradi, hamkorlik va guruh ishlari orqali o'quvchilar orasida hamkorlikni rivojlantiradi va o'quvchilarning o'ziga yo'l qo'yishini rag'batlantiradi. Bu usullar o'quvchilarning o'zlarini o'rganish va rivojlantirishda yutuqlarni taqdim etishga imkon beradi. Ona tilini o'rganish jarayonida interfaol metodlar, o'quvchilarning aktiv tarzda qatnashishini rag'batlantiradi va o'z fikrlarini ifoda qilish, muammolarga javob topish va hamkorlik qilish imkonini beradi. Bu metodlar o'quvchilarning o'zlarining o'rganish jarayonlarini o'zlashtirishga va o'z bilimlarini rivojlantirishga yordam beradi. O'quvchilar interfaol metodlar orqali o'rganish jarayonlarida qiziqishlarini oshirib, ilmiy sohadagi bilimlarini yanada oshirishlari mumkin. Interfaol metodlarni qanday foydalanishning osonligi o'quvchilarning aktivlik darajalarini oshirish, ularni muzokaralar, guruh ishlari va amaliy mashg'ulotlar orqali qatnashishga intilishadi. O'quvchilar interfaol metodlar orqali o'zlarining o'rganish jarayonlarini o'zlarining qiziqtiradigan mavzularini tanlash, tahlil qilish va ko'nikmalarni rivojlantirishga imkon beradi. Ularga qo'llanma ko'rsatish orqali interfaol metodlardan foydalanishni osonlashtirish mumkin. Bu ko'rsatmalarda interfaol metodlarning bajarilishi va qanday qo'llanishiga oid ma'lumotlar o'quvchilarga beriladi. Interfaol metodlardan foydalanish orqali foydalanuvchilar ona tilini yaxshiroq o'rganishlari mumkin. Bu metodlar o'quvchilarning o'z fikrlarini ifoda qilish, muammolarga javob topish, guruh ishlari va muzokaralar orqali hamkorlik qilish imkonini beradi. O'quvchilar interfaol metodlar orqali o'z bilim va ko'nikmalarni yanada oshirishlari, tahlil qilish va kreativ tasavvurlarini rivojlantirishlari va o'z fikrlarini jamiyatda ifoda qilishlari uchun muhim imkoniyatlarni beradi. Buning natijasida foydalanuvchilar ona tilini yaxshiroq o'rganishlari va o'zining qiziqtiradigan mavzularida rivojlanishlari mumkin bo'ladi.

Interfaol metodlardan foydalanish quyidagicha bo'lishi mumkin:

1. Guruh ishlarida hamkorlik: O'qituvchi, o'quvchilarni bir-biri bilan guruh ishlari va projeklarda hamkorlik qilishga intilishi mumkin. Bu o'quvchilarni birgalikda fikr almashish, bir-birining fikrlariga e'tibor qilish va yaratuvchi ishlarni amalga oshirishga o'rnatadi.

2. Rol o'yinlari: O'quvchilar ona tilini o'rganish uchun rol o'yinlarini foydalanish orqali o'ynashadi. Misol uchun, o'quvchilar bir-birlariga mahalliy o'quvchilar yoki mehmonlar rolda muloqot qilishni o'ynayadilar. Bu o'quvchilarning tilni amalda qo'llash va kommunikatsiya qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi.

3. Muzokaralar va muloqotlar: O'quvchilar orasida muzokaralar va muloqotlar o'tkazish orqali interfaol tarzda bilim almashish imkoniyatlarini yaratish mumkin. O'quvchilarga savollar berish, fikrlarini ifoda qilish va bir-birlari bilan tajriba almashishga intilishadi. Bu, o'quvchilarning fikrini ifoda qilish va o'zlarining bilimini yanada oshirishlari uchun yaxshi imkoniyatlarni beradi.

4. Amaliy mashg'ulotlar va projektlar: O'quvchilar ona tilini o'rganish uchun amaliy mashg'ulotlar va projektlar ustida ishlash orqali o'zlarining bilim va ko'nikmalarni rivojlantirish imkoniyatlarini oladilar. Bu o'quvchilarni o'z fikrlarini o'rganish, muammolarga yechim topish va o'z fikrlarini amalga oshirishga yordam beradi.

5. Teknologiya foydalanish: Interfaol metodlardan foydalanishning bir yutuqlari, texnologiyalardan foydalanishdir. O'quvchilar, interfaol o'rganish platformalari, elektronik sahifalar, online forumlar, interaktiv darslar va boshqalar kabi texnologiyalardan foydalanish orqali ona tilini o'rganishlari mumkin.

Ona tilini o'rganishda interfaol metodlardan foydalanishning foydasi va muhimligi quyidagicha umumiy qimmatli natijalar bilan ta'minlanadi:

1. Aktiv va qat'iyatli o'rganish: Interfaol metodlar o'quvchilarning passiv o'rganishdan uzaqlashtirishga yordam beradi va ularga o'z o'rganish jarayonlarida aktiv tarzda qatnashish imkonini beradi. Bu o'quvchilarni o'z fikrlarini ifoda qilish,

muammolarga javob topish, guruh ishlari va muzokaralar orqali hamkorlik qilishga rag'batlantiradi. O'quvchilar o'zlarini o'rganishda aktivlik va qat'iyat darajasini oshirishadi.

2. Ko'nikmalarni rivojlantirish: Interfaol metodlar o'quvchilarni ko'nikmalarni rivojlantirishga yondashishga yordam beradi. Guruh ishlari, muzokaralar, amaliy mashg'ulotlar va proyektlar orqali o'quvchilarning ixtisoslashtirilgan ko'nikmalarni rivojlantirish va o'zlashtirish imkonini beradi. Bu o'quvchilarning o'zlarining bilim va qobiliyatlarini rivojlantirishga imkon beradi.

3. Fikr almashish va kommunikatsiya qobiliyatlarini rivojlantirish: Interfaol metodlar o'quvchilarning fikr almashish va kommunikatsiya qobiliyatlarini yanada rivojlantirishga yordam beradi. O'quvchilar muzokaralar, muloqotlar, rol o'yinlari va guruh ishlari orqali fikrini ifoda qilish, savollar berish va bir-biriga e'tibor qilishni o'ynash orqali o'z fikrlarini rivojlantirish va kommunikatsiya jarayonlarini mustahkamlash imkonini beradi.

4. Muammolarga yechim topish qobiliyatini rivojlantirish: Interfaol metodlar o'quvchilarni muammolarga tahlil qilish, savollar berish va yangi yechimlar izlashga intilishadi. Bu o'quvchilarning muammolarga analitik qobiliyatlarni rivojlantirishga yordam beradi. Ularga o'zlarining o'rganish jarayonlarida o'quvchilar o'zlariga tegishli muammolarni tahlil qilish va yechishga intilishadi.

5. O'quvchilarning o'zining o'rganish jarayonlarini o'zlashtirish: Interfaol metodlar o'quvchilarni o'zining o'rganish jarayonlarini o'zlashtirishga yordam beradi. O'quvchilar o'zlarining qiziqtiradigan mavzularini tanlash, o'zlarining bilimlarini oshirish uchun o'zlariga yo'l qo'yish imkonini beradi. Bu o'quvchilarning o'zining o'rganish jarayonlarida o'z bilimlarini oshirish va rivojlantirishga yo'l qo'ymaslini rag'batlantiradi.

Shunday qilib, ona tilini o'rganishda interfaol metodlardan foydalanishning foydasi va muhimligi, o'quvchilarning aktiv va qat'iyatli o'rganishini ta'minlash, ko'nikmalarni rivojlantirish, fikr almashish va kommunikatsiya qobiliyatlarini

rivojlantirish, muammolarga yechim topish qobiliyatini rivojlantirish va o'quvchilarning o'zining o'rganish jarayonlarini o'zlashtirishga imkon berish bilan bog'liq. Bu natijalar o'quvchilarning ona tilini yaxshiroq o'rganishlari va o'zlarining bilimlarini oshirishlari uchun muhimdir.

Xulosa qilib aytganda, Ona tili – bu boshlang'ich ta'limning asosiy va yetakchi fanlaridan biri bo'lib, o'quvchilarning fikrlash doirasini kengaytirish, muloqot madaniyatini shakllantirish, milliy qadriyatlar va madaniyatga hurmat ruhida tarbiyalashda muhim rol o'ynaydi. Bugungi kunda ta'lim tizimidagi islohotlar natijasida an'anaviy yondashuvlardan interfaol, ya'ni o'quvchini dars jarayonining faol ishtirokchisiga aylantiruvchi metodlarga o'tish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Interfaol metodlardan foydalanish — "Aqliy hujum", "Klaster", "Blits-so'rov", "Rol o'ynash", "Bahs-munozara", "Savol-javob", "Jadval to'ldirish", "Insert" kabi texnologiyalar orqali amalga oshirilganda — boshlang'ich sinf o'quvchilarining fikrlash faoliyati jadallashadi, mustaqil ishlash va guruhda hamkorlik qilish ko'nikmalari rivojlanadi. Bu metodlar o'quvchilarning bilimga bo'lgan ehtiyojini faollashtiradi, ularni mustaqil izlanishga undaydi, shuningdek, darsda ko'proq eslab qolish, tushunish va amaliyotga tatbiq etish ko'nikmalarini mustahkamlaydi. Tadqiqotlar va amaliy kuzatishlar interfaol metodlarning samaradorligini yaqqol namoyon etmoqda: darslar jonlanadi, monotonlik yo'qoladi, o'quvchi o'zini erkin tutadi, so'z boyligi kengayadi, savol berish va fikr bildirish malakalari shakllanadi. Ayniqsa, nutqni rivojlantirish, matn ustida ishlash, tushunish va ifodalash kabi ona tili o'qitishdagi asosiy maqsadlar samarali amalga oshadi. Boshlang'ich sinflarda ona tilini o'qitishda interfaol metodlardan foydalanish nafaqat ta'lim sifatini oshiradi, balki har bir o'quvchining individual rivojlanishini ta'minlaydi, ularni mustaqil, faol, erkin fikrlovchi va ijodiy shaxs sifatida shakllantirishda beqiyos ahamiyatga egadir. Shu sababli, ona tili darslarida interfaol metodlardan muntazam va maqsadga muvofiq foydalanish zamonaviy pedagogik faoliyatning ajralmas qismi bo'lishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Xolmuratov, X. S., Xusainova, Z. M., Duschanov, N. S., Abdullayev, R. A., & Yangibayeva, O. S. qizi. (2022). Ta'lim jarayonida innovatsion texnologiyalar. *Science and Education*, 3(1), 491-495. Retrieved from <https://openscience.uz/index.php/sciedu/article/view/2350>
2. Xolmuratov, X. S., Qurbanova, X. D., Madaminova, F. M., Madaminov, B. R., Jumaniozova, S. B., & Saidova, L. B. (2021). Ta'limida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash. *Science and Education*, 2(12), 551-556. Retrieved from <https://openscience.uz/index.php/sciedu/article/view/2207>
3. Safasheva, I., & Xolmuratov, X. S. (2021). Ta'lim-tarbiya faoliyatida gumanitar yo'naltirilgan yondashuvni qo'llash xususiyatlari. *Science and Education*, 2(5), 641-648. Retrieved from <https://openscience.uz/index.php/sciedu/article/view/1435>
4. Kwon, O., & Bai, H. (2019). The Effects of Interactive Teaching Methods on Student Achievement: A Meta-Analysis. *Educational Technology & Society*, 22(4), 127-140.
5. Hattie, J., & Yates, G. C. R. (2014). Visible learning and the science of how we learn. Routledge.
6. Bransford, J., Brown, A. L., & Cocking, R. R. (2000). How people learn: Brain, mind, experience, and school. National Academies Press.